

התקשורת בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי: דואר, מברקה, טלפון ורדיו

גרסה 1.00

העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, תשע"ט – 2019

אל"ם (דימ') דניאל רוזן

דמוגרפיה

● **ערב מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1914, חיו בארץ כ-700,000 נפש**

■ 85,000 יהודים, רובם בערים (ירושלים, יפו/תל אביב, צפת, טבריה, חיפה, חברון)

● **עם הכיבוש הבריטי, בתחילת שנת 1914, נותרו בארץ רק 55,000 יהודים**

■ להערכת החוקרים נספו בארץ בתלאות המלחמה כ-25,000 יהודים

● **תקופת המנדט מאופיינת בצמיחה מהירה של האוכלוסייה בארץ**

■ על פי הסטטיסטיקה הרשמית, בשלהי שנת 1946 חיו בארץ ישראל המנדטורית

1.845 מיליון נפש, מהם 608,225 יהודים (32% מהאוכלוסייה)

● **רוב שירותי התקשורת (כ-80%) נצרכו בידי היישוב היהודי**

התקשורת בארץ בתקופת העות'מאנית

● תחילת שירותי הדואר בארץ ישראל – שירותי דואר אירופאיים

■ צרפת (יפו, 1852), אוסטריה (ירושלים, 1854), רוסיה (ירושלים, 1861), גרמניה (ירושלים, 1898), איטליה (ירושלים, 1908).

■ הדואר עבר דרך נמל יפו

■ שירותים אלה נפסקו עם תחילת מלחמת העולם הראשונה (1914)

● הדואר העות'מאני החל לפעול בארץ בשנת 1865

■ בסניפי הדואר הגדולים הופעל שירות מברקה, דרך קהיר או ביירות

■ עם הפעלת הרכבת לירושלים (1892), הפכה הרכבת לכלי מרכזי להובלת דואר

● בתום התקופה העות'מאנית פעלו בארץ 42 בתי דואר

■ כולל בערים/מושבות יהודיות: זכרון יעקב (1914), ירושלים: הרובע היהודי (1896), מאה שערים

(1903), מחנה יהודה (1909), פתח תקוה (1910), ראש פינה (1912), רחובות (1910),

תל אביב (1914)

מבית פקידות הפאסט והתלגרה בירושלם

ברשיון הממשלה הרומטה בעיר הכירה נפתח סניף להפאסט הראשית העותמנית ברחוב היהודים, וסעתה יקבלו בה מכתבים וחפילות (פאקעטין) לכל ארצות התבל, עפ"י החקים הכללים להפאסט המאוחדת בתבל.

פקיד מיוחד ישב בכל יום (לכד בימי שבתות ומועדים) בהפאסט אשר ברחוב היהודים לקבל ולמסר המכתבים הבאים והיוצאים ובכל יום שלחו ליפו, והאניה הראשונה אשר תעבר עליה ותקבל את הפאסט להביאה למקומה.

למען הקל על הקהל נהלו בשכונות היהודים תבונה הפאסט אשר לממשלתנו הרומטה, אשר בהן יתנו מכתבים אשר עליהם יונחו תוי הפאסט העותמנית, ארבע תבונה בהוך העיר, חמש בשכונות מאה שערים, בית ישראל, מחנה יהודה, מזכרת משה, ונחלת שבעה תיבה אחת בתחנה מסלת הברזל.

שליח מיוחד מהפאסט העברית ילך בכל יום בשעה י"א לפנות ערב לפתוח את התיבות ולהוציא את המכתבים אל הפוסטה אשר ברחוב היהודים.

אזהרה!

מודעת זאת כי מדינא חובה מוטלת עלינו להביא הועלת וברכה לאוצר ממשלתנו הרומטה והאדירה ירום הודה. כי המיד היא סוככת עלינו בעין חמלה וחנינה, ובהיות כי הפוסטה העותמנית מתנהגת בסדר ישר ובמשטר נכון, חובה על כל איש ישראלי לשלח מכתביו על ידה, ושומע לנו ישכון בשח.

הצעיר יעקב שאול אלישר ס"ט.

בא סי' יש"א ברכ"ה הי"ו

חכם באשי בירושת"ו

מקום החותם

**בתחרות, סיוע מהחכם
באשי בירושלים יכול
להועיל!**

הצבא הבריטי הכובש שיקם את מערכת הדואר

- חיל המשלוח המצרי (EEF - Egyptian Expeditionary Force), שכבש את הארץ בשנים 1917 עד 1918, כונן ממשל צבאי
  - OETA – Occupied Enemy Territory Administration

- הממשל הצבאי הפעיל שירות דואר לאזרחים בתשתית הדואר העות'מאני, באמצעות קצינים בריטיים ועובדים מקומיים

- הדואר האזרחי טופל בידי דואר החיילים הבריטי ועבר ברכבת למצרים

- המברקה התבססה על תשתית הצבא הבריטי

- בפברואר 1918 הופקו לראשונה בולי דואר

התקשורת בארץ בתקופת המנדט הבריטי

● ממשלת המנדט הקימה מחלקת דואר ומברקה, שהופקדה על מתן שירותי תקשורת לתושבי הארץ, ופעלה כמונופול, על פי המודל הבריטי

■ Postmaster General, בראשה עמד ה-Department of Posts and Telegraphs

● בשלושים שנות השלטון הבריטי הורחבו והתפתחו שירותי הדואר והמברקה ללא הכר, והוקם שירות טלפון

■ בשנת 1927 הופקו לראשונה בולים

■ בשנת 1928 הונח כבל תת-ימי לטלגרפיה

■ בשנת 1933 הופעל שירות טלפון בין-לאומי, דרך מצרים ולונדון

■ בשנת 1935 התאפשר משלוח מברקים בעברית באותיות עבריות

■ בשנת 1936 הופעל לראשונה שידור רדיו לציבור (אפנון תנופה בגלים בינוניים)

■ בשנת 1938 הופעלה לראשונה מרכזת טלפון אוטומטית

● בתום שלטון המנדט היו בארץ:

■ 153 יחידות דואר (69 בתי דואר, 13 סניפי דואר, 71 סוכנויות דואר)

■ 62 מרכזיות טלפון, 16,000 קווי טלפון פעילים (78% מחוברים למרכזיות אוטומטיות, 71% בשלוש המרכזיות הגדולות – ירושלים, חיפה ותל אביב)

■ שני משדרי רדיו 20 קילו-וואט גלים בינוניים, בתחנת השידור ברמאללה

המעבר משלטון המנדט למדינת ישראל

- היהודים קיבלו את "החלטת החלוקה", הערבים דחו אותה מכל וכל

- מחלקת הדואר והטלגרף "נמוגה" לאחר החלטת החלוקה

- הבריטים החלו להתפנות מהארץ ללא העברת שלטון מסודרת

- המנהלים והעובדים הערביים נעלמו, חלק מהיהודים גוייסו (רק כ-25% מהעובדים היו יהודים)

- רוב כלי הרכב נגנבו

- התמסורת הבין-עירונית, שמרכזה היה בערים הערביות יפו ורמלה, הפסיקה לפעול

- ההנהגה היהודית, בהובלת "ועדת המצב" נערכה להקמת המדינה היהודית

- נעשתה פעילות מקיפה וחשובה להפעלת שירותי דואר, מברקה, טלפון ורדיו במדינה היהודית

- רק במרץ 1948 "נפל האסימון" והובן שה"איחוד הכלכלי" לא יקום, והחלה הערכות

- להפעלת שירותים בין-לאומיים למדינה היהודית

- הדואר הממלכתי העברי, על כל שירותיו, החל לפעול ביום א', 16 במאי 1948

**מלחמת העולם הראשונה
התניעה התפתחויות
טכנולוגיות חשובות:
איך זה נראה?**

הצבא העות'מאני והפיקוד הגרמני הקימו מערך תקשורת מודרני: תקשורת בצבא העות'מאני

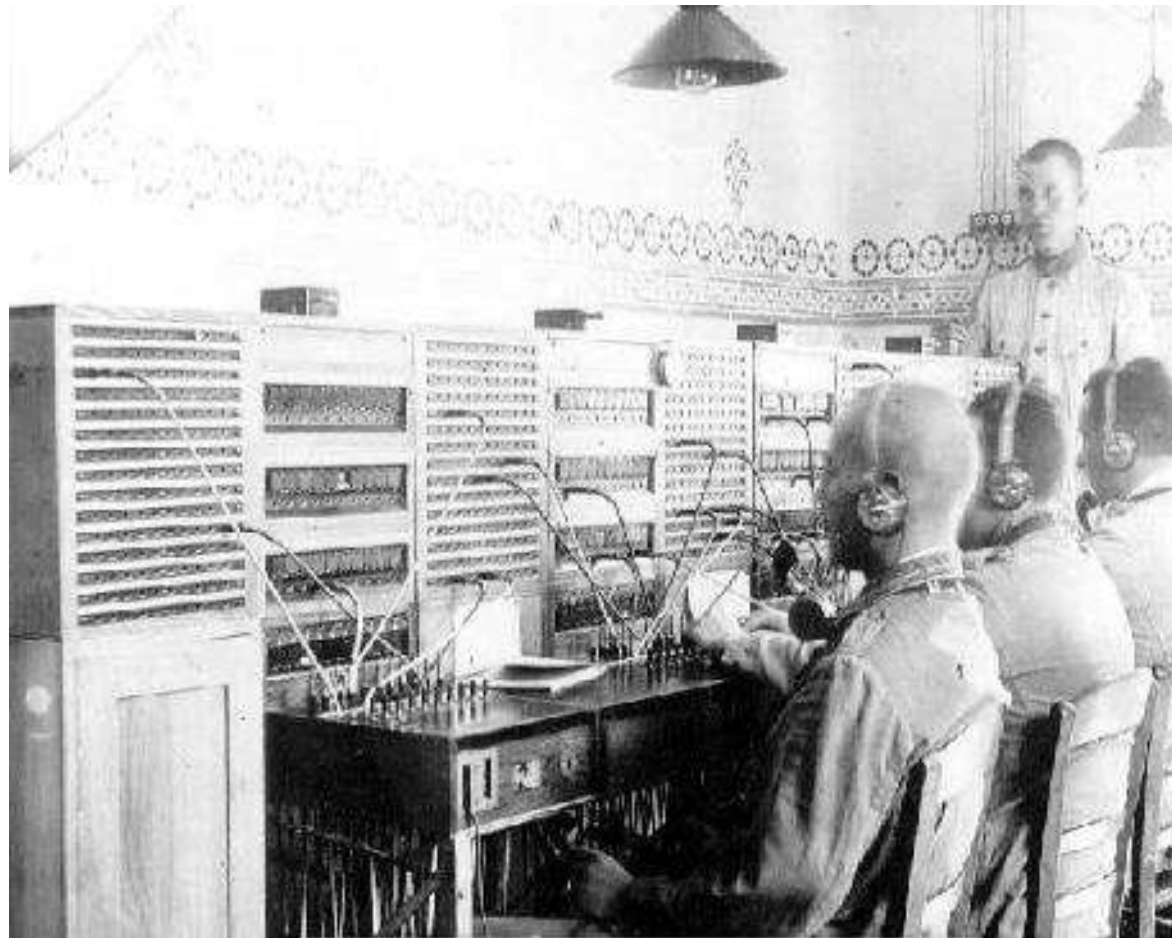
הפעלת רכזת שדה בקרב הוג' (Huj), צפון מזרח לעזה, 1917
באדיבות Library of Congress

קוונים עות'מאניים – טלפון שדה עם מגבר קו – 1917
באדיבות Imperial War Museum

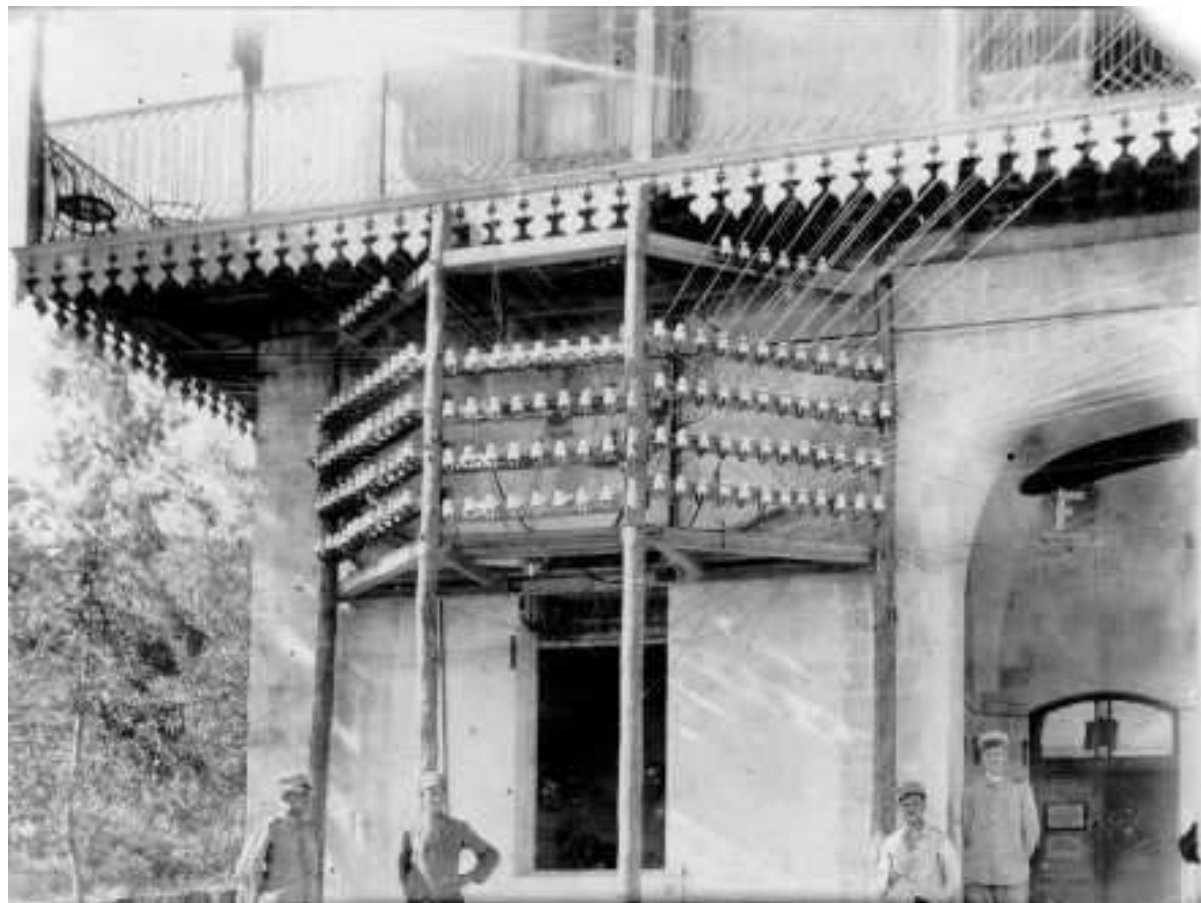
הצבא העות'מאני והפיקוד הגרמני מערך תקשורת מודרני: מפקדה אזורית בשכם, 1918 (1)

מפקדת קורפוס אילדרים, בפיקוד גנרל אריך פון פאלקנהייין, נפרסה בנצרת, ומפקדות אזוריות הוקמו בעפולה, שכם, טבריה ואסלט

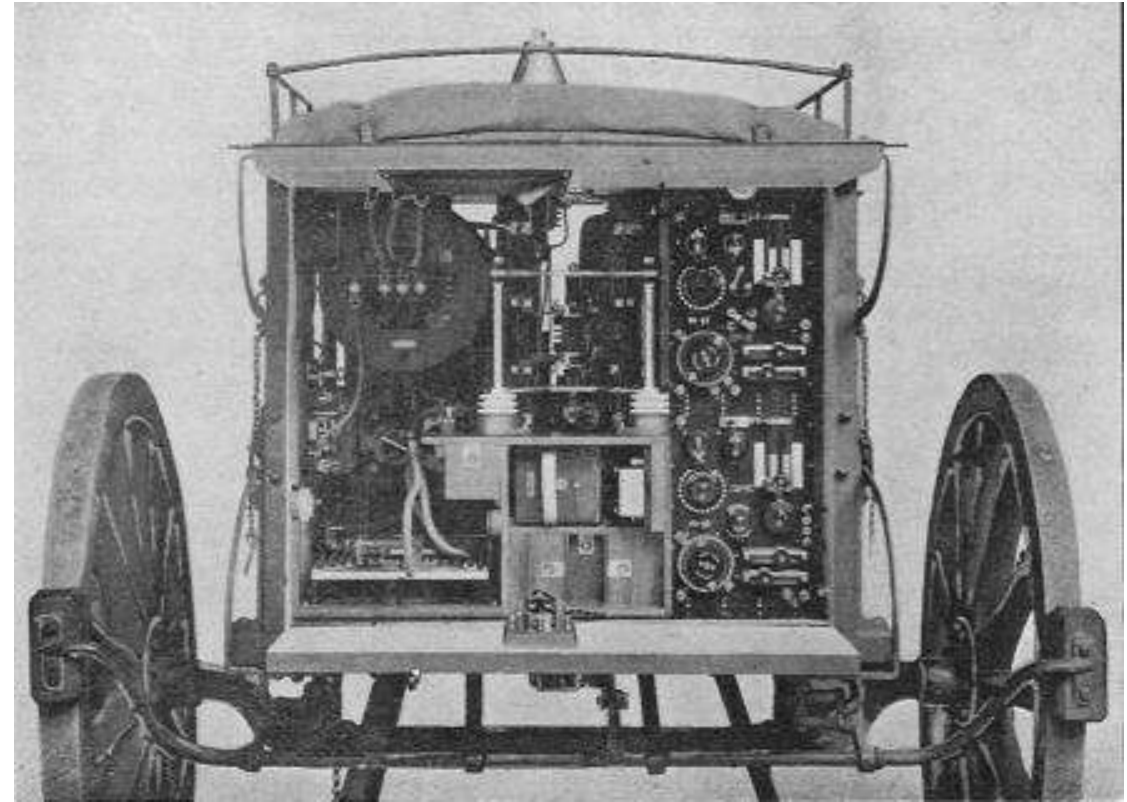
באדיבות הארכיון הציוני המרכזי

הצבא העות'מאני והפיקוד הגרמני הקימו מערך תקשורת מודרני: מפקדה אזורית בשכם, 1918 (2)

באדיבות הארכיון הציוני המרכזי

מקמ"ש ניצוצות 1.5 קילווט, גלים ארוכים, מורס ציוד הרדיו בעגלה אחת, מצברים בעגלה השנייה

**התקשורת בתקופת
המנדט: איך זה נראה?**

בתי דואר – 1920

בית הדואר ביפו

צלם: פראנק שולטן. באדיבות ארכיון יד בן-צבי

בית הדואר בירושלים

אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב

בתקופת המנדט נבנו בתי דואר מודרניים

בית הדואר המרכזי החדש בירושלים, 1938
אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס

בית הדואר החדש ביפו בעת חנוכתו, במרץ 1931
צלם: זולטן קלוגר. באדיבות ארכיון המדינה

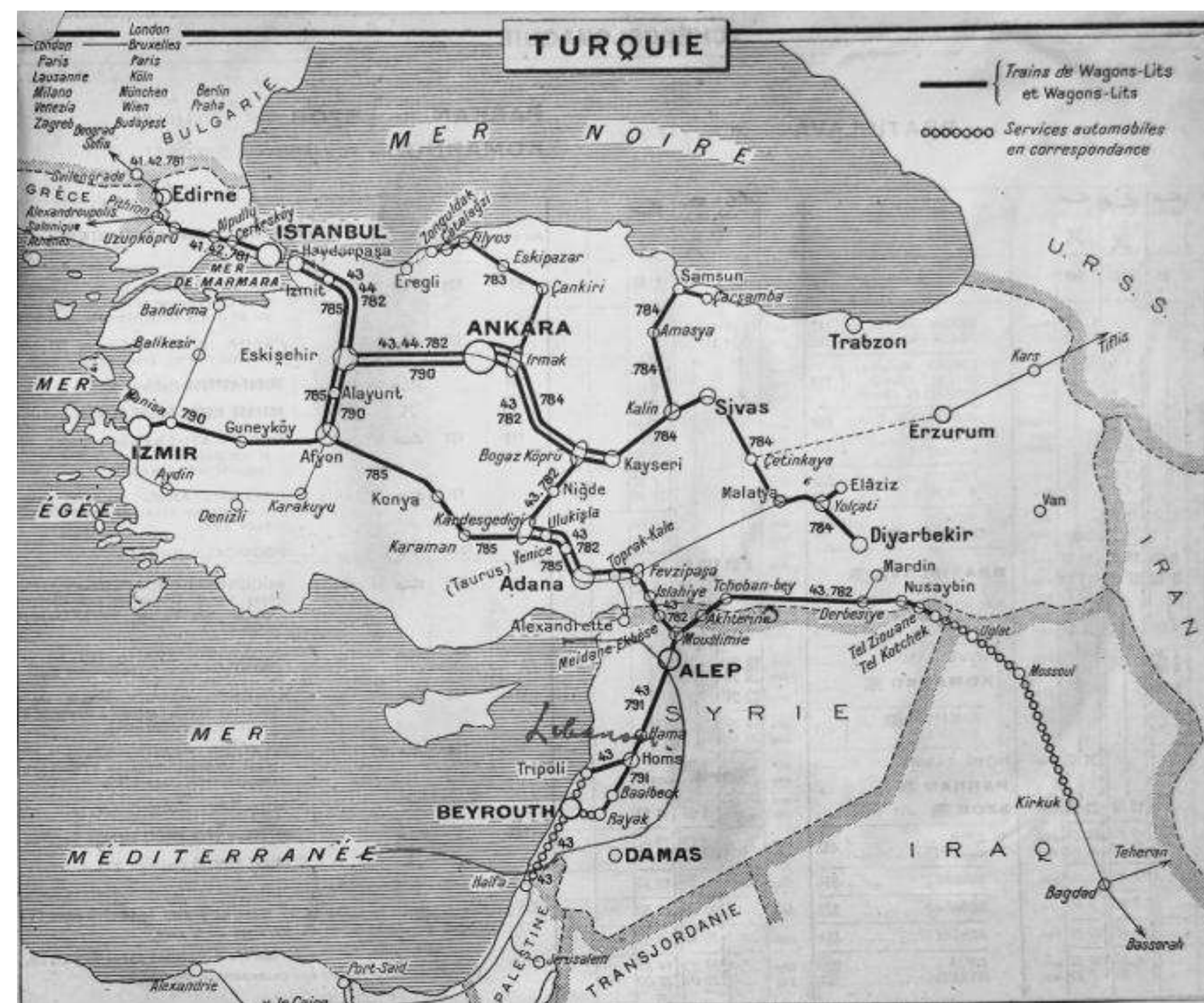
מטוס ימי Satyrus של חברת Imperial Airways בחניית ביניים בכנרת,
אוקטובר 1931

קו הטיסה פעל בין אנגליה להודו משנת 1931 עד שנת 1942
אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב

תור ממתנים בכניסה לבית הדואר כדי לשלוח מברק אחרי
מאורעות תרפ"ט, ירושלים, אוגוסט 1929

אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב

דואר בין-לאומי ביבשה

The Royal Mail Archive at the Postal museum, London באדיבות

מברקה

מקלט טלגרף בשימוש המברקה המנדטורית

מקלטים אלה היו בשימוש בארץ משנות העשרים ועד המעבר לשימוש בטלפרינטרים לאחר הקמת המדינה

באדיבות משרד התקשורת, בית המלאכה המרכזי, תשל"א – 1971

מפתחות מורס בשימוש המברקה המנדטורית

מפתחות מורס כאלה היו בשימוש בארץ משנות העשרים ועד המעבר לשימוש בטלפרינטרים לאחר הקמת המדינה

באדיבות British Telecom Heritage and Archives

טלפון מגנטו להתקנה על קיר, דגם מס' 11

טלפונים מסוג זה היו בשימוש בארץ עד סוף שנות השלושים

באדיבות British Telecom Heritage and Archives

טלפון קיר מגנטו תוצרת Ericsson

טלפונים מסוג זה היו בשימוש בארץ עד תחילת שנות השלושים
באדיבות משרד התקשורת, בית המלאכה המרכזי, תשל"א – 1971

טלפון "פמוט" (Candlestick) מס' 4, עם פעמוניה (Bell Set) מס' 5
טלפונים מסוג זה היו בשימוש בשנות העשרים, עם פעמון נפרד
ומחולל נפרד. באדיבות British Telecom Heritage and Archives

טלפון שולחני מגנטו, דגם מס' 16, תוצרת Ericsson
טלפונים מסוג זה היו בשימוש בארץ עד שלהי שנות השלושים
באדיבות משרד התקשורת, בית המלאכה המרכזי, תשל"א – 1971

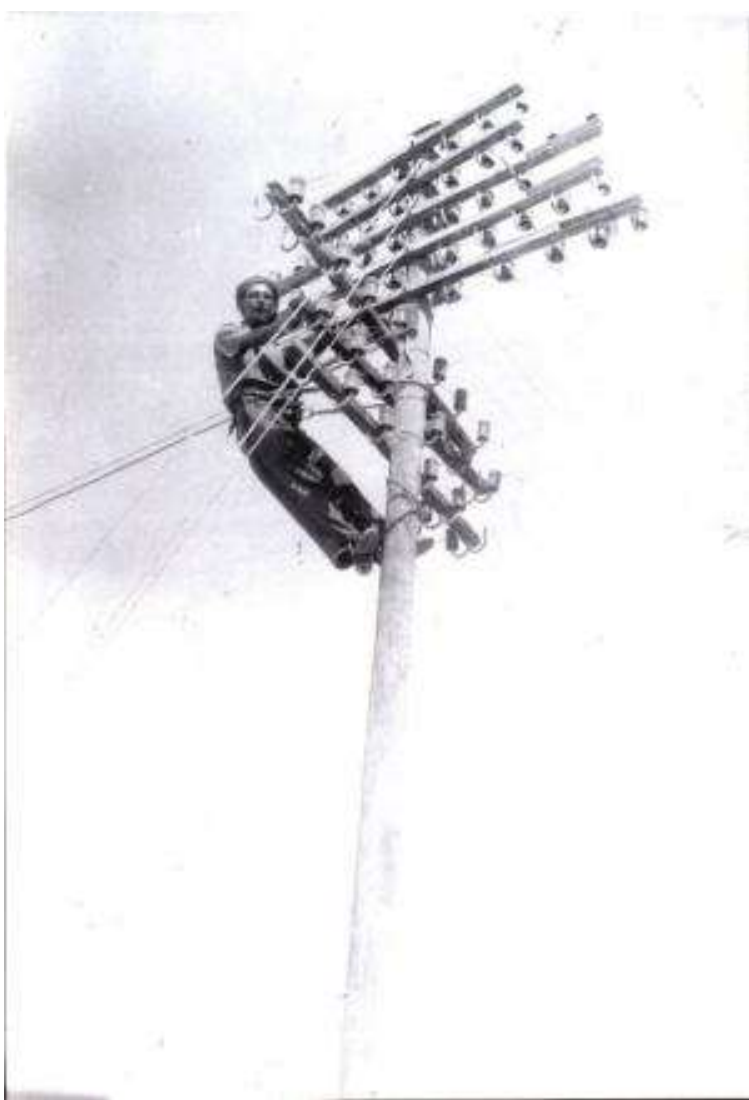

שימוש בטלפון "פמוט" (Candlestick) מס' 4, קיבוץ שריד, 1929

הפעמוניה מותקנת על הקיר, ומחולל הצלצול, בקופסת עץ נפרדת, מונח על המדף. צלם: יוסף שוייג. באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

הנרייטה סאלד במשרדה בירושלים, 1936

לימינה טלפון חוץ דגם 16 וטלפון פנים באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

יששכר (זָכַר) בורשטיין, עובד דואר־הנדסה, נתניה, 1933

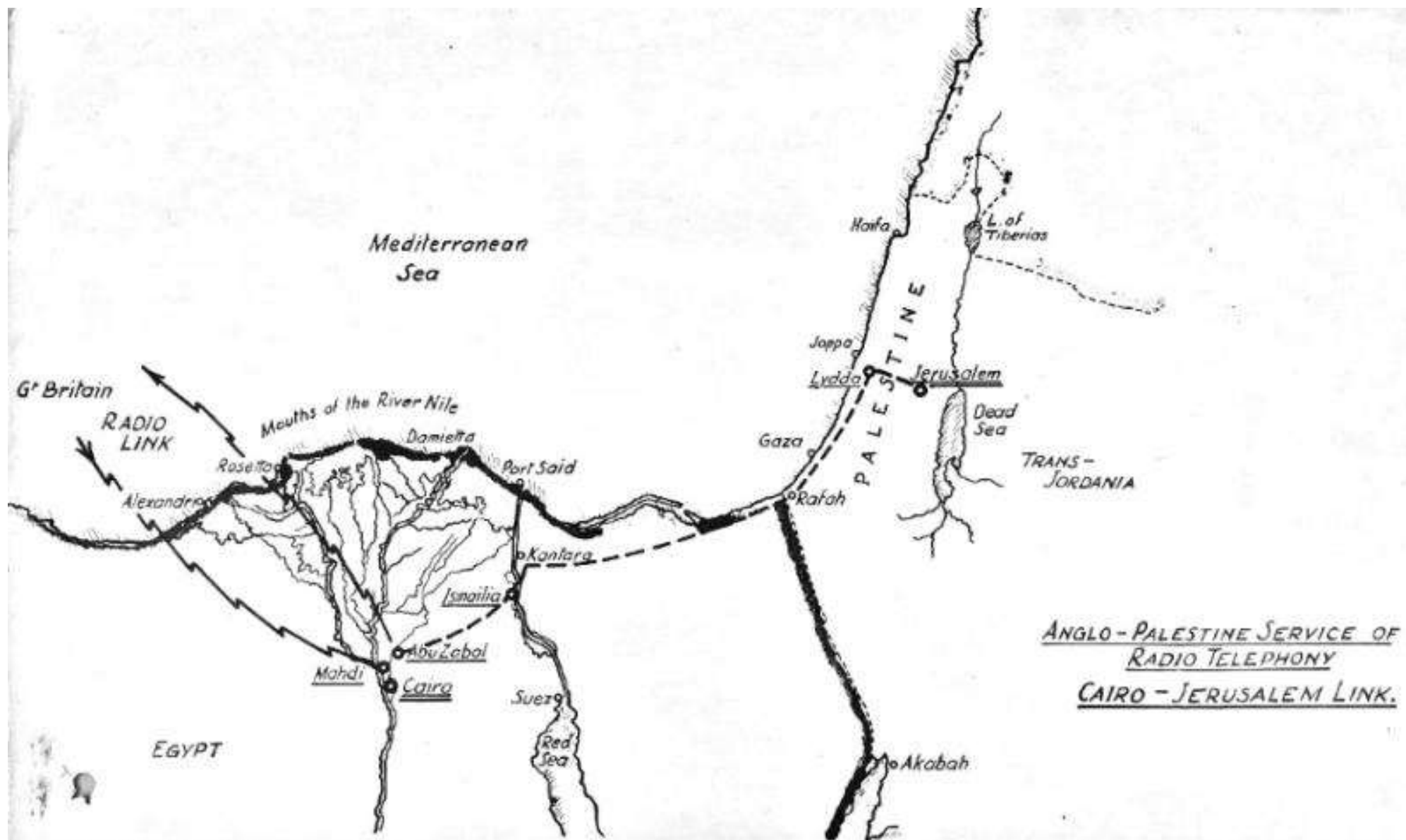
יששכר מטפס על עמוד טלפון מעץ עם מְטָפְסִים, ללא סולם. העמוד נושא רשת תֵּיל עֲלֵי חֲשׂוֹף (Open Wire) וכבל (זוגות נחושת שזורים, בידוד נייר ומעטה עופרת), התלוי על תיל נושא. מעיזבונו של יששכר (זָכַר) בורשטיין. באדיבות בנו שלמה ענבר (בורשטיין)

התקנת טלפון בבית עסק, יפו, 1926

קבוצת עובדי דואר־הנדסה בפעולה, עם רכבי עבודה. העובדים לובשים שכמיות (פלרינה, בעגת הימים ההם) להגנה מגשם. צלם: ראובן גרוס. אלבום מנחם רוגלסקי. באדיבות ארכיון יד בן־צבי

קשר הטלפוניה מפלשתינה (א"י) לבריטניה, 1933

טור עילי שחצה את סיני (מרפיח דרך קנטרה לאיסמעיליה) חיבר את לוד, מרכז התמסורת של פלשתינה (א"י), לתחנת תקשורת רדיו בקהיר, שהתקשרה ברדיו-טלפון לאנגליה. באדיבות British Telecom Heritage and Archives

ANGLO-PALESTINE TELEPHONE SERVICE

FRESH openings for business are precious discoveries. When it's touch and go whether you will be first in the field, get on the telephone.

The Anglo-Palestine Telephone Service, which connects all parts of Great Britain and Northern Ireland with the cities of Jaffa, Jerusalem, Haifa and Gaza, ensures quick, reliable and personal contact with the expanding markets of the new Palestine.

The service is available between 8 a.m. and 12 noon, and between 4 p.m. and 6 p.m. G.M.T. on weekdays; and between 10 a.m. and 12 noon, and between 4 p.m. and 6 p.m. G.M.T. on Sundays.

RATES

From	First three minutes	Per additional minute or part thereof	Repeat Charge
Any place in England Scotland and Wales	£3 18 0	£1 6 0	14 0
Any place in the Isle of Man or N. Ireland	£4 4 0	£1 8 0	16 0

INTERNATIONAL TELEPHONE SERVICES

- בשנת 1933, תקשורת לבריטניה
- הייתה זמינה 6 שעות ביום עבודה, 4 שעות ביום ראשון.
- המחיר לשיחות מאנגליה לארץ היה:
  - 3 לירות אנגליות ו-18 פני לשלוש דקות ראשונות.
  - לירה אנגלית ו-6 פני לכל דקה נוספת
  - 14 פני לרישום החיוב.

טלפון חוגה דגם 162, בו השתמשו בארץ

משנת 1938

הטלפון שימש עם מרכזיות אוטומטיות, והוא

פעל עם פעמון נפרד

באדיבות British Telecom Heritage and Archives

**רכזת הטלפון הידנית
בירושלים, לפני הפעלת
המרכזייה האוטומטית
בשנת 1938**

משמאל – עמדת המפקחת

אוסף אריק ואדית מטסון.
באדיבות ספרית הקונגרס
ארה"ב

LC-DIG-matpc-08800

רכזת הטלפון הידנית בירושלים, לפני הפעלת המרכזייה האוטומטית בשנת
1938

אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב
LC-DIG-matpc-08799

**הנציב העליון, סר הרולד
מקמייקל, חונך את
המרכזייה האוטומטית,
בית הדואר המרכזי
החדש, ירושלים, 1938**

אוסף אריק ואדית מטסון.
באדיבות ספרית הקונגרס
ארה"ב

LC-DIG-matpc-03963

המרכזייה האוטומטית,
בית הדואר המרכזי
החדש, ירושלים, 1938

אוסף אריק ואדית מטסון.
באדיבות ספרית
הקונגרס ארה"ב
LC-DIG-matpc-03954

כיצד משתמשים בטלפון אוטומטי.

(עיין כמו"כ בהוראות המיוחדות בקשר עם סבוב החוגה בעמוד 4).

באור הקולות האוטומטיים

שם הטון	הקול	באורו
קול הסבוב	קול נהימה דקה ממושך פרררררררררררררררר	יש להתחיל בסבוב החוגה.
קול הצלצול	ברר ברר — ברר ברר	המספר שהוזמן מקבל צלצול
קול מספר תפוס	קול רם נשמע לסרוגין זוזז — זוזז — זוזז	המספר שהוזמן תפוס
קול שאין להשיג את המספר	קול רם ממושך זוזוזוזוזוזוזוזוזוזוזוזוזוזוז	המספר שהוזמן הוא מקולקל, מנותק או ששום מנר לא מחובר אליו.

הקמת תורן אנטנה 100 מ' בתחנת השידור ברמאללה, 1936
אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב

משדר רדיו 20 קילו-וואט ברמאללה, 1936
אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב

סיר עם פילקו את כל כדור הארץ!

כל הגלים – עין חשמלית – מנורות זכוכית – פסגת השכלול
 רדיו פילקו לשנת 1936 – טרם שמעת כמותו לריאליות וטון
 ה פ ס י צ י מ :
 מחטני רדיו מוסיקה אינטרנציונל בע"מ, תל-אביב
 אלנבי 54 – טל. 857
 חיפה, י. אמס, רחוב יפו, טל' 1048 | כפר-סבא, י. גינבורג; הרצליה, ש. שלם
 ירושלים, רדיו הוכברג, דח' בנייתורה | הרד-הכרמל, מהגרם סגלים, ר' שפירא
 רש"צ, ב.צ. סקולניק; החובות, נ. לוטין | פרדס-חנה – ש. בירנבוים

פילקו
 מכשיר מוסיקה בעל איכות מעולה

יהודי מקשיב לרדיו, 1936
 אוסף אריק ואדית מטסון. באדיבות ספרית הקונגרס ארה"ב

כל הגלים – עין חשמלית – מנורות זכוכית – פסגת השכלול
 דבר, 17 בנובמבר 1935

סרט הנייר הדביק בטלפרינטר קריד (Creed Model 3), 1934

באדיבות British Telecom Heritage and Archives

Service	0900 26 28	22 דתל אביב	Prefix No.	No. of Telegram
Instruct			Orig. No.	
Handed in at			Words	
On			Recd. from	
Time			By	
Received at				

To עמיקם ישראל ירושלים =

למנצח על תזמורת ללוחם האמיץ לשורי זכות לגבור האות העברית שלוחה
 ברכה לבכית לנצחון החדש בפועל חייו להישג הנוסף במלוי מאוריליו חזק
 ותתחזק =

לשכת הלל =

אחד המברקים העבריים הראשונים, שהודפס בטלפרינטר,

26 במרץ 1945

באדיבות ארכיון בית ז'בוטינסקי, אוסף ישראל עמיקם

השנים האחרונות לשלטון המנדט היו שנות מאבק מר

**בווינגראד – הכניסה לדואר המרכזי
ירושלים, 15 במאי 1948**

**פיצוץ המפקדה הבריטית במלון המלך דוד
ירושלים, 22 יולי 1946**

נמצא מנהל-דואר למדינה היהודית

פקיד בחברת-הנפט העירקית לשעבר

נודע לנו, כי מר פרידברג, מפקידי חברת הנפט העיראקית לשעבר, נתמנה למנהל הדואר במדינה היהודית. מר זאנס, המשמש כמנהל הדואר בתל-אביב, ישאר גם להבא בתפקידו זה.

כחלקת הדואר תהיה חלק ממיניסטריון התחבורה, שבראשו עומד מר ד. רמז. מיניסטריון זה מחולק לשלושה אנשים עיקריים, והם אנף הנמלים והתעופה; אנף הדואר והי-סלסון ואנף הרכבות וכלי-ההובלה האחרים.

סדרי הדואר היהודי עד לחיסול המנדט

מחלקת הדואר, הטלגראף והטלפון של ממלכת המאנדאט עומדים לפני סגירה וחיסול ביימים הקרובים. פרטים על כך פורסמו לקהל בהודעה מספר 53, מיום 13.4.1948, לפיה עתידים סניפי הדואר במושבות להיסגר ביום 30.4.48 ומשרדי הדואר הראשיים בירושלים, חיפה ותל-אביב ביום 5 למאי 1948. נעשו סידורים שלא יופסקו שירותי הדואר בין ה-2 למאי לבין ה-15 למאי 1948. משרדי הדואר יהיו פתוחים לקהל כרגיל. עד להוראות חדשות יקויימו שירותי הדואר העברי כדלהלן: (א) דואר רגיל בארץ ול-חו"ל, (ב) דואר רשום בארץ, (ג) חבילות בארץ, (ד) מברקים בארץ ובחו"ל.

בתקופה שבין 2 למאי 1948 ובין ה-16 למאי 1948 ישמשו בולים מוחתמים בחותמת מנהלת עם — כבולי דואר זמניים.

מנהלת העם

שירותי הדואר והטלגראף

בולי דואר עברי, 1948
באדיבות ויקיפדיה

מנהלת העם

הודעה בענין בולידואר

מודיעים בזה כי בולי הקרן הקיימת לישראל בתוספת החותמת "דואר" המשמשים עתה בתור בולי דואר, יוצאו מהשירות אחרי גמר העבודה ביום ששי, 14 במאי 1948.

לאחר 14 במאי 1948, אין להשתמש בבולי הקרן הקיימת לישראל בתור בולידואר.

החל מיום ראשון, 16 במאי 1948, יימכרו בכל משרדי הדואר וסוכנויות הדואר בולי הדואר העברי. סוגי הבולים הם: 3, 5, 10, 15, 20, 50, 250, 500, 1000 מא"ל.

צבי פרידברג
המנהל הכללי
של הדואר, הטלפון והטלגרף.

דבר, 14 במאי 1948

הדרכת עובדי דואר חדשים בעבודות קוונות, 1948

באדיבות ארכיון המדינה

התקשורת האזרחית בארץ בתום המנדט הבריטי

● 153 יחידות דואר

■ שירותי דואר בין-לאומיים – ביבשה, בים, באוויר

● מערכת טלגרפיה, פנים ארצית ובין-לאומית

■ מעבר מקוד מורס לטלפרינטרים משנת 1945

● 16,000 קווי טלפון, 62 מרכזיות, מהם 24 אוטומטיות

■ ביישוב היהודי: 11,500 קווי טלפון, 41 מרכזיות, מהם 19 אוטומטיות

◆ מתוכם: 10,000 קווי טלפון בשלושת הערים הגדולות (חיפה, ירושלים, תל אביב)

■ "תור ממתנינים" של 14,000 איש

● שידורי רדיו לציבור – קול ירושלים

■ את"ן, גלים בינוניים – משדר לתוכנית ערבית ומשדר לתוכנית עברית

■ 21 שעות שידור שבועיות באנגלית, 35 שעות שידור שבועיות בערבית ובעברית

■ 116,000 מקלטי רדיו

תובנות

● לשירותי התקשורת הייתה תרומה מיוחדת וחשובה לפיתוח הארץ

■ ההשפעה העיקרית הייתה ביישוב היהודי, שצרך כ-80% משירותי התקשורת

● התקופה התאפיינה בהתפתחות טכנולוגית מהירה

■ שירות הדואר התמסד והתרחב, דואר אוויר בין-לאומי הפך לנחלת הכלל

■ המברקה עברה מאיתות במורס לטלפרינטרים

■ שירות הטלפון קם והשתנה: משירות איטי ומסורבל על בסיס רכזות ידניות לשירות מהיר ויעיל עם

■ מרכזיות אוטומטיות. קמה טלפוניה בין-לאומית

■ רדיו נכנס לכל בית

● הכינון המהיר של שירותי תקשורת במדינה היהודית – הישג ייחודי וחשוב

■ הבנה בחיוניות שירותי התקשורת לקיום המשק והחברה

■ התמודדות קשה בתקופת מלחמה

■ כינון תקשורת בין-לאומית (דואר, מברקה, טלפונים) – הישג מיוחד

● שירות הקשר נשען על התקשורת האזרחית, שהייתה לה חשיבות ביטחונית רבה

העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב

התקשורת בארץ ישראל

בתקופת המנדט הבריטי:

דואר, מברקה, טלפון ורדיו

דניאל רוזן

● מחקר ארכיוני מקיף, בארץ ובחו"ל

● 326 עמודים, 224 תמונות

● חמישה פרקים :

■ התקופה העות'מאנית

■ תקופת ממשלת המנדט

■ ממנדט למדינה

■ טכנולוגיות התקשורת של התקופה

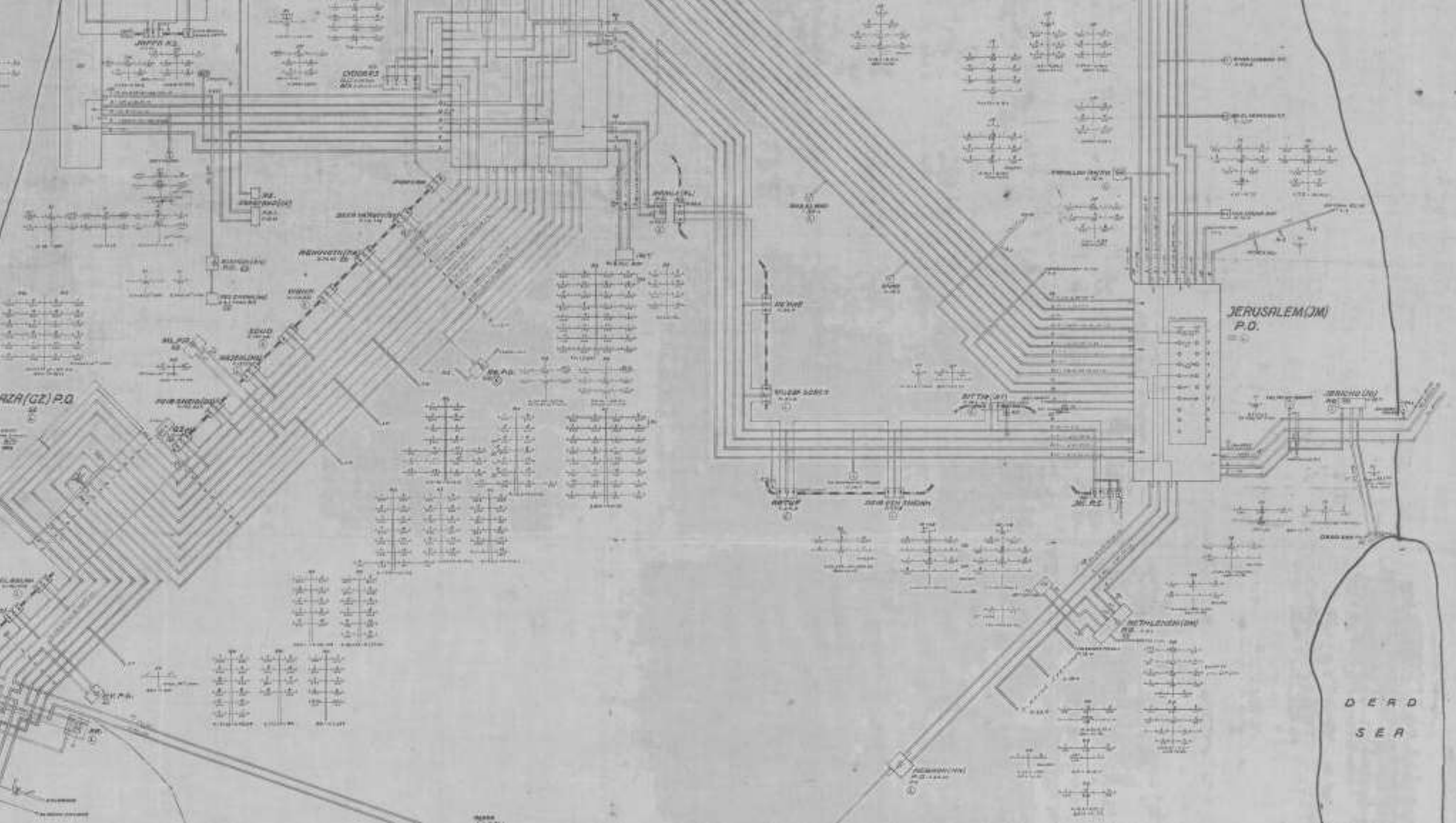
■ סיכום ותובנות

● שתי מפות תמסורת:

■ 1930

■ 1947

תודה

- הספר מוקדש בהוקרה לעובדי מחלקת הדואר והמברקה בממשלת המנדט, חלוצי התקשורת במדינת ישראל
  - בסיפור הקמתה של מדינת ישראל מדגישים בדרך כלל את התפקיד המכריע של צה"ל ואת גבורת חייליו. אלה שהקימו והפעילו את המערכות האזרחיות של המדינה שזה רק קמה ראויים להוקרה באותה מידה
- תודה מיוחדת לכל מי שסייע במחקר, בכתיבה ובהוצאת הספר

להכיר את העבר, לחיות את ההווה ולהאמין בעתיד אָבָא קוֹבֵנֶר, תש"ח

© העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, יהוד־מונוסון, 2019

<http://www.amutakesher.org.il>